

Ortaokul 6. 7. 8. Sınıf Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Algılanan Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Makalenin

Geliş Tarihi / Received: 28.06.2019

Kabul Tarihi/Accepted: 31.07.2019

Hilal BALCI*

Ş. Güliz KOLBURAN**

Öz

İnsanlar hayatlarının farklı evrelerinde farklı problemlerle mücadele etmek durumundadır. Karşılaşılan problemlere çözüm getirilme biçimleri bireylerin bağlanma stilleri ile ilişkilendirilen bir konudur. Bu çalışmanın temel amacı ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin bağlanma stilleri ve algılanan problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin açıklanmasıdır. Öğrencilere anket uygulanarak yapılan çalışmada; YİYE-II Orta Çocukluk Ölçeği ve Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Araştırmaya İstanbul ilindeki ortaokullarda eğitim gören 351 öğrencinin katılımı sağlanmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre kaygılı bağlanma ile problem çözme becerisi arasında negatif yönlü bir ilişki vardır. Kaçınan bağlanma ile problem çözme becerisi arasındaki etkileşim de negatif yönlü ilişkilerin varlığını ortaya koymaktadır. Uygulama yapılan okullardaki 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin verdiği yanıtlarla elde edilen bu sonuçlar; çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Bağlanma stilleri, Problem çözme becerisi, Kaygılı bağlanma, Kaçınan bağlanma, Ortaokul öğrencileri*

* Uzm. Psk. Hilal BALCI, Beylikdüzü Devlet Hastanesi, İstanbul, hilalalibalci@hotmail.com
Orcid: 0000-0002-1702-4207

** Dr. Öğr. Üyesi Ş. Güliz KOLBURAN, İstanbul Aydın Üniversitesi, Psikoloji Bölümü,
sahidegulizkolburan@aydin.edu.tr
Orcid: 0000-0002-7403-6933

Doi Num: 10.17932/IAU.AIT.2015.012/ait_v06i1005

Investigating Correlation between Attachment Styles and the Level of Perceived Problem Solving Skills of 6th, 7th, 8th Secondary School Students

Hilal BALCI*

Ş. Güliz KOLBURAN**

Abstract

Human has challenges different types of problems in different period of their life. The styles of solution to the encountered problems are issue with regard to the attachment styles of individuals. The main purpose of this study is to explain the correlation between the attachment styles and perceived problems solving skills of 6th, 7th, 8th secondary school students. It has been used YIYE-II secondary childhood scale and solving problems inventory for children in study which has been performed for students. In the study it was provided that participating 351 students from secondary schools in Istanbul. According to obtained results in the study there is a negative correlation between anxious attachment and problems solving skills. The interaction of between avoidant attachment and the problems solving skills also shows that there are negative correlations. These results obtaining by through the responses get from 6th, 7th, 8th grade students constitute the limitations of the study.

Keywords: *The styles of attachment, Problem solving skills, Anxious attachment, Avoidant attachment, Secondary school students*

* Hilal BALCI, Psych., Beylikdüzü Public Hospital, İstanbul, hilalasilbalci@hotmail.com
Orcid: 0000-0002-1702-4207

** Ş. Güliz KOLBURAN, Asst. Prof., İstanbul Aydın University, Department of Psychology,
sahidegulizkolburan@aydin.edu.tr
Orcid: 0000-0002-7403-6933

Doi Num: 10.17932/IAU.AIT.2015.012/ait_y06i1005

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan, çocukluk döneminden itibaren yakın çevre ilişkilerinin etkisi altında gelişim göstermektedir. Doğduğu andan itibaren insan yavrusunun gerek fiziksel gerek duygusal açıdan sağlıklı bir biçimde gelişim gösterebilmesi için anne ile çocuk ilişkisinin niteliği belirleyici olmaktadır. Bu ilişki biçiminin önemini kuramsal düzeyde dile getiren ve oldukça derinlikli olarak araştıran kişi; Bağlanma Kuramı ile John Bowlby'dir.

Bağlanma Kuramı; insanların kendileri için önemli olan başkalarıyla güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklayan bir yaklaşımdır. Duygusal bağ kurma eğilimi ve gereksinimi yeni doğanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olan bağlanma sistemini ifade eder (Sümer ve Güngör, 1999: 72). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere bağlanma kavramı, bebeklik döneminden başlayarak insan hayatında yer edinen önemli bir kavramdır. Daha geniş bir tanımda bağlanma şöyle açıklanmaktadır: “Bağlanma çocuk ile bakım veren kişi arasında gelişen ilişkide, çocuğun bakım veren kişiyle yakınlık arayışı ile kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen, tutarlılığı ve sürekliliği olan duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır” (Kesebir vd., 2011: 322). Bağlanmanın birden fazla boyutta ele alınması gereken bir kavram olduğu ve geniş bir kapsama sahip olduğu bu tanımlar aracılığıyla anlaşılmaktadır. İnsan bağlanma ile birlikte öncelikle çevresindeki figüre olan yakınlığını devam ettirerek tehlikelerden korunmayı amaçlamaktadır. Tehlikelerden korunma ile birlikte çevrenin keşfedilmesi, bağlanma ile birlikte amaçlananlar arasında yer almaktadır (Yıldızhan, 2017: 67). Bağlanmanın tanımlanmasında bu amaçların etrafında şekillenen açıklamaların varlığı bilinmektedir. Bu nedenle değinilen iki temel amacın bağlanma kapsamında belirleyici bir konumda olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bağlanma, bilindiği gibi ilk kez 1958 yılında John Bowlby tarafından kullanılan bir terimdir. Bu kullanımın ardından bağlanmanın tarihi gelişiminde bebeğin annesi ile olan etkileşiminde doğuştan gelen ilişki biçimlerine odaklanılmıştır. Bebek ve anne arasındaki ilişkilerin başlangıcında emme, ağlama, gülümseme, izleme, çağırma, bekleme gibi

davranışlara yer verildiği görülmektedir (Soysal vd., 2005: 90). Bireylerin geleceğinde önemli bir belirleyici konumunda olmaları bu davranışlara yer verilmesindeki temel neden olarak görünmektedir.

Bağlanma kuramının kurucusu Bowlby'ye göre; güvence üssü, yakınlığı koruma, güvenlik sığınağı gibi hususlar bağlanmanın tanımlayıcı yönlerini oluşturmaktadır. Bunlardan güvence üssü bağlanma dışı davranışlarda bulunmak için bir üs olarak kullanmayı ifade etmekte iken güvenlik sığınağı rahatlatma, destek, yeniden güven amaçlarıyla dönülen yeri açıklamaktadır. Yakınlığı koruma ise ayrılıklara direnme ve yakınlarda kalmayı kapsamaktadır (Hazan ve Shaver, 1994: 9). Kişinin güvende hissetme ihtiyacına karşılık bulmasının bağlanma kuramındaki önemi Bowlby tarafından vurgulanan bir konu niteliği taşımaktadır.

Bowlby bağlanma kuramının temelleri aşağıdaki gibi maddeler halinde açıklanmaktadır (Morsünbül ve Çok, 2011: 555):

- i. Bebeklik ve çocukluk dönemine odaklanmaktadır.
- ii. Bakıcı konumundaki kişi ile çocuk arasında yakınlık sağlanması esas hedeftir.
- iii. Tekrarlanan günlük deneyimler, çocuk gelişiminde bakıcının içsel temsilcilerini meydana getirir.
- iv. İçsel çalışan modeller, Bowlby bağlanma kuramının temelini oluşturmaktadır.
- v. Kurama göre içsel çalışan modeller çocukluk döneminden ergenliğe kadar düzenli olarak gelişir.
- vi. Bowlby bağlanma kuramına göre yakınlık bebeğin çevresini keşfetmesi açısından belirleyicidir.

Mary Ainsworth, John Bowlby'nin ardından bağlanma kuramı konusunda önemli sonuçlar ortaya koyan bir araştırmacıdır. Ainsworth ve arkadaşları bağlanmayı güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma, kaçınan bağlanma olmak üzere üçe ayrılarak ele alınmıştır. Ainsworth ve arkadaşları tarafından yapılan bu araştırmalar bağlanma kuramına dayalı ölçümlerin farklı yaş gruplarında yapılmasına katkı sağlamıştır (Kırimer, Akça ve Sümer, 2014: 46). Bağlanmayı açıklayan Ainsworth ve arkadaşlarının kuramına

göre güvenli bağlanmada çocukların istekli olarak ortamı araştırması söz konusudur. Kaygılı bağlanma, çocukların bakıcısının olmadığı durumlarda yüksek kaygı duyduğu durumları açıklamaktadır. Kaçınan bağlanma ise çocukların bakıcıları ile bir araya geldiklerinde bakıcıdan uzaklaştıkları, bakıcıyla ayrıldığında ise bakıcıyla olan yakınlığı reddettikleri bir bağlanma türüdür (Morsünbül ve Çok, 2011: 555-556).

Başkasının varlığına her dönemde ihtiyaç duyan insanın, başkaları ile geliştirdiği ilişki biçimleri; karşılaştığı problemlere yaklaşımını ve problem çözebilme becerisini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında “Problem çözme becerisi, bireyin birey olma ve çevresiyle baş etme sürecinde en belirleyici rollerinden birisidir” (Şahin, 2004: 160). Bu ifadelerden yola çıkılarak problem çözme becerisi için insan hayatının temel yapı taşlarından birisidir değerlendirmesi yapılabilir. İnsanların toplum içerisindeki konumunu belirlemesi sebebiyle problem çözme becerisinin insan hayatı için önemini göz ardı etmek mümkün değildir. Birey ve çevre etkileşiminin giderek arttığı günümüz koşullarında problem çözme becerisinin öneminin de giderek artması söz konusudur.

Problem çözme ile ilgili kavramlar aynı zamanda problem çözme becerisini etkileyen faktörlerle ilişkilidir. Problem çözme; amaçlar, ihtiyaçlar, değerler, inanç, yetenek, davranış, tutum, bilgi, sosyal ve kültürel çevre, alışkanlıklar, eğitim ve öğretim gibi faktörlerin etkisi altındadır (Koç, Koyuncu ve Sağlam, 2015: 42). Tüm bu kuramsal bilgiler ışığında; bağlanma stillerinin problem çözme becerisi üzerinde etkili bir değişken olabileceği düşünülmekte olup; bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin bağlanma stilleri ile algılanan problem çözme becerileri arasında ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Ortaya çıkacak bulguların; az sayıda araştırma yapılmış olan bu dönem çocuklarının duygusal olarak sağlıklı gelişim göstermeleri için geliştirilecek stratejilere katkısı olacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmada, ortaokula devam eden 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin, bağlanma stilleri ile algılanan problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve karşılaştırma yapmak amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında İstanbul ili Avcılar ve Beylikdüzü ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi karma eğitim yapan ortaokulların 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu okullarda yaklaşık 24.440 öğrenci öğrenim görmektedir (İlgili okulların web sitelerinden alınan 2019 Yılı Ocak ayı verilerine göre.)

Araştırmanın örneklemini, İstanbul ili Avcılar ilçesindeki Şehit Beşir Balcıoğlu Ortaokulu ile Beylikdüzü İlçesindeki Dr. Ayla Savaş Ortaokulu'ndaki 6, 7 ve 8 sınıf öğrencilerinden herhangi bir tanımlanmış bedensel, zihinsel engeli olmayan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçimi belirlenirken, öncelikle örneklem çerçevesi belirlenmiş, daha sonra örneklem büyüklüğü için $\alpha < 0.05$ örneklem büyüklükleri tablosu kullanılmıştır. Bu tabloya göre; bu araştırmanın evren büyüklüğü 24440 olduğundan, %95 güven aralığı ve %5'lik örneklem hata payı ile 375 öğrenciye ulaşmak hedeflenmiştir. Olasılıklı örneklem seçim tekniklerinden 2 aşamalı küme örnekleme yöntemi ile ilk aşamada Avcılar ve Beylikdüzü ilçesinden uygulama yapılacak ortaokullar rastgele seçim yöntemi ile belirlenmiş; ikinci aşamada ise belirlenen ortaokullardan uygulama yapılacak sınıf şubeleri en az 4 şube olacak şekilde yine rastgele seçim yöntemiyle seçilmiş ve geçersiz veri olabileceği göz önünde bulundurulurak toplam 400 öğrenci örnekleme alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formu olarak; Kişisel Bilgi Formu, YİYE-II (Orta Çocukluk Ölçeği) ve Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Çocuğun cinsiyeti, yaşı, sınıfı, annesinin eğitim durumu ve babasının eğitim durumu bilgilerini elde edebilmek amacıyla araştırmacının hazırladığı formdur.

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) - Orta Çocukluk Ölçeği: Çocukların bağlanma biçimlerini belirlemek amacıyla; Brenning ve arkadaşları tarafından 2011 yılında geliştirilmiş olan ölçek; Fulya Kırımer, Ece Akça ve Nebi Sümer tarafından 2014 yılında Türk örnekleme standardize edilmiştir. Ölçek 8 ile 13 yaşlar arasındaki çocuklara

uygulanabilmekte olup; “Likert tipi derecelendirmeye sahip 36 maddeden oluşmaktadır. Bunlardan; 18 madde bağlanmanın kaygı boyutunda; 18 madde ise bağlanmanın kaçınma boyutu kapsamında değerlendirilmektedir. Her iki boyut için ilgili maddeler ayrı ayrı toplanıp katılımcılar için kaygı ve kaçınma puanları elde edilmektedir. Yüksek puanlar bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutlarındaki artışa işaret etmektedir” (Kızıldağ ve Vatan, 2016: 1077). Ölçeğin kaçınma boyutunda Cronbach’s alfa katsayısı .90; kaygı boyutunda ise .78 olarak bulunmuştur. Bu değerler; ölçeğin geçerli ve güvenilir bir düzeyde olduğunu göstermektedir.

YİYE-II (Orta Çocukluk Ölçeği) anneye bağlanmayı ölçen bir form olarak Türkiye’de araştırmacılara sunulmuştur. [Kırimer, F., Akça E. ve Sümer, N. (2014)].

Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri (ÇPÇE): Çocuklar için problem çözme envanterini, Oğuz SERİN, Nergüz Bulut SERİN ve Gizem SAYGILI 2010 yılında; 4 ile 8. Sınıflar arasındaki çocukların kendi problem çözme algılarını ölçmek amacıyla geliştirmişlerdir. Envanter; 12 maddesi Problem Becerisine Güven, 7 maddesi Öz Denetim ve 5 maddesi Kaçınma boyutu olmak üzere 3 boyutludur ve likert tipi derecelendirmeye toplam 24 maddeden oluşmaktadır. (Koç, 2014: 665). Envanter; 0.80 cronbach alfa güvenilirlik katsayısına sahip olup; 4 ile 8.sınıf arasındaki öğrencilerin, problem çözme becerisi algılarını ölçmeye yönelik olarak Türkiye’de geliştirilen ilk ve özgün envanterdir [Serin, O. Serin, N.B. Saygılı, G. (2010)].

Uygulama

Araştırma için öncelikle İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne araştırma izni başvurusunda bulunulmuş; araştırma izin onayı alındıktan sonra okul idari yöneticileriyle belirlendiği şekilde 2018-2019 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde 5.6.7.8 Şubat 2019 tarihlerinde; ders saatleri içinde; 6, 7 ve 8. sınıflardan rastgele sınıflar seçilerek; gönüllülük ve gizlilik ilkeleri dahilinde, çalışmaya katılmak isteyen öğrencilerin velilerine bilgilendirilmiş onam formu gönderilmiş; veli onayı ile katılmak isteyen öğrenciler; ders saati içinde, araştırmacının kendisinin gözetimi altında; ortalama 25-35 dakikalık zaman içinde ilgili anket ve formları doldurmuşlardır. Çeşitli şekillerde anketleri geçerli şekilde doldurmayan

öğrenciler çıkarılmış ve geçerli toplam 351 öğrencinin araştırma verisi toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Örnekleme oluşturan öğrencilerin demografik bilgileri ile ilgili bulgular için verileri sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma değerlerinden yararlanılmıştır. Öğrencilerden elde edilen verilerin iki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Bağımsız T testi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucunda gruplar arasında anlamlı görülmesi durumunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için, öncelikle varyansların homojenliğine bakılarak varyanslar homojen ise Tukey Testi, değilse Tamhane's T2 Testi uygulanmıştır. Öğrencilerin bağlanma stilleri ile algılanan problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi test edebilmek içinse Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Sayısal gelişmelerle ilgili veriler tablolar haline getirilip yorumlanmış, bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı $\alpha = 0.05$ düzeyinde test edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan 351 öğrencinin cinsiyet değişkeni açısından %55'i kız; %45'i erkektir. Sınıf değişkeni açısından öğrencilerin %30'u 6. sınıf, %40'ı 7.sınıf ve %30'u 8. sınıftadır. Anne eğitim durumu değişkeni açısından, öğrenciler annelerinin %26'sı ilkokul, %25'i ortaokul, %31'i lise mezunu, %17'si üniversite mezunu ve %2'si okuma yazma bilmiyor olduğunu belirtmiştir. Baba eğitim durumu değişkeni açısından, öğrenciler babalarının %16'sı ilkokul, %24'ü ortaokul, %37'si lise mezunu, %23'ü üniversite mezunu ve %1'i okuma yazma bilmiyor olduğunu belirtmiştir.

6, 7 ve 8.sınıf öğrencilerinin bağlanma stillerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin T-Testi

	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	t	p
Kaygılı	Kız	194	2,34	0,84	3,562	0,000
	Erkek	157	2,07	0,62		
Kaçınan	Kız	194	2,36	1,17	2,851	0,005
	Erkek	157	2,05	0,88		

Tablo 1'e göre öğrencilerin kaygılı bağlanma alt boyutunda cinsiyet değişkeni açısından; orta düzeyde, negatif yönde ($t=3,562$; $p=0,000 < 0,05$) farklılık bulunurken; kaçınma alt boyutunda da orta düzeyde, negatif yönde ($t=2,851$; $p=0,005 < 0,05$) farklılık bulunmuştur. Bu durum bize; kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla kaygılı ve daha fazla kaçınan bağlanma stiline sahip olduğunu göstermiştir.

Tablo 2. 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin bağlanma stillerinin sınıfa göre farklılaşmasına ilişkin Anova

		N	Ort.	Std. Sapma	F	p	Grup Farkları
Kaygılı	6. sınıf	107	2,27	0,80	0,732	0,482	
	7. sınıf	141	2,16	0,70			
	8. sınıf	103	2,25	0,80			
	Toplam	351	2,22	0,76			
Kaçınan	6. sınıf	107	2,05	0,92	3,886	0,021	8.sınıf
	7. sınıf	141	2,19	1,10			
	8. sınıf	103	2,45	1,12			>
	Toplam	351	2,22	1,06			6.sınıf

Tablo 2'ye göre; öğrencilerin kaygılı bağlanma alt boyutunda sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılık saptanmamış olup ($F=0,732$; $p=0,482 > 0,05$); kaçınan bağlanma alt boyutunda sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılık saptanmıştır ($F=3,886$; $p=0,021 < 0,05$). Yapılan analizler neticesinde; 8. sınıf öğrencilerinin 6. sınıf öğrencilerine göre daha fazla kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin algılanan problem çözme becerilerinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin T Testi

	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	t	p
Problem Çözme (Toplam)	Kız	194	85,41	18,93	-2,520	0,012
	Erkek	157	90,09	15,87		

Tablo 3'te 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin, algılanan problem çözme becerilerinin cinsiyet değişkeni ile aralarındaki ilişkiye bakıldığında; kız ve erkek öğrencilerin toplam problem çözme puanının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-2,520$; $p=0,012 < 0,05$). Buna göre; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek problem çözme becerisi puanına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 4. 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerinin algılanan problem çözme becerilerinin sınıfa göre farklılaşmasına ilişkin Anova

	N	Ort.	Std. Sapma	F	p	Grup Farkları	
Problem Çözme (Toplam)	6. sınıf	107	90,98	16,56	4,307	0,014	6. sınıf > 8.sınıf
	7. sınıf	141	87,52	17,93			
	8. sınıf	103	83,85	18,15			
	Toplam	351	87,50	17,76			

Tablo 4'te göre; 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin; algılanan problem çözme becerilerinin sınıf değişkeni ile aralarındaki ilişkiye bakıldığında; problem çözme toplam puanı ortalamalarının sınıf değişkenine göre arasındaki

fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,307$; $p=0,014 < 0.05$). Sonrasında yapılan post-hoc Tukey testi sonucunda, 6. sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek problem çözme becerisine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. *Bağlanma stilleri ile algılanan problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik korelasyon analizi*

		Problem Çözme	Özdenetim	Kaçınma	Problem Çözme (Toplam)
Kaygılı	r	-0,465**	-0,435**	-0,420**	-0,518**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	351	351	351	351
Kaçınan	r	-0,599**	-0,499**	-0,479**	-0,631**
	p	0,000	0,000	0,000	0,000
	N	351	351	351	351

** $p < 0,01$; * $p < 0,05$

Tablo 5'e göre; bağlanma stilleri ile algılanan problem çözme becerileri arasındaki ilişkiye bakıldığında; kaygılı bağlanma ile problem çözme arasında orta düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=-0,518$; $p = 0,000 < 0.05$). Bu değerler; kaygılı bağlanma arttıkça problem çözmenin azalmakta olduğunu göstermektedir.

Tablo 5'e göre; Kaçınan bağlanma ile problem çözme arasında orta düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=-0,631$; $p = 0,000 < 0.05$). Dolayısıyla bu değerler; kaçınan bağlanma arttıkça problem çözmenin azalmakta olduğunu göstermektedir.

Tüm bulgulara bakıldığında; 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin bağlanma stilleri ile algılanan problem çözme becerileri arasında; orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmuş olup; kaygılı ya da kaçınan bağlanma stiline sahip olmanın, problem çözme becerisini olumsuz yönde etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Tartışma

Araştırmamızda; bağlanma stilleri ile cinsiyet değişkeni arasında, negatif yönlü, orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Alan yazına baktığımızda; bağlanma ve cinsiyet ilişkisi üzerine birçok araştırma olduğunu ve farklı sonuçlar olduğunu görmekteyiz. Araştırma bulgularımızı destekleyen bazı çalışmalardan; Morsünbül (2005); ergenlerin bağlanma örüntüleri üzerine yaptığı çalışmasında kızların erkeklerden daha yaygın şekilde korkulu bağlanma stiline sahip olduğunu bulmuştur. Onur (2006); lise öğrencileri ve bağlanma boyutları üzerine yaptığı tez çalışmasında; 4 boyutlu kategoride incelediği bağlanma stillerinin; liseli ergenlerde cinsiyet açısından farklılık gösterdiğini erkeklerin daha yaygın güvenli bağlanma stiline; kızların ise daha yaygın şekilde kaygılı, korkulu, saplantılı bağlanma stillerine sahip olduğunu bulmuştur. Ancak alan yazında bağlanma ve cinsiyet değişkeni arasında farklı bulgular da mevcuttur. “Ammaniti ve arkadaşlarının (2000) yaptıkları çalışmanın sonucunda ise çocukluktan ergenliğe geçişte bağlanma boyutu açısından cinsiyet açısından farklılıkların olmadığı saptanmıştır.” (Morsünbül, 2005). Sonuç olarak; bağlanma stillerini iki boyutlu olarak (Kaygılı- Kaçınan) değerlendirdiğimiz araştırmamızda; cinsiyet açısından alan yazın ile uyumlu sonuçlar elde edilmiş olup; bağlanma stilleri cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiye dair farklı araştırma bulguları söz konusudur.

Araştırmamızda bağlanma stilleri ile sınıf değişkeni açısından; 8. sınıf öğrencilerinin 6. sınıf öğrencilerinden daha fazla kaçınan bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Levendosky, Bocks ve Semel (2002) ise ergenler üzerinde yaptıkları araştırmada; bizim bulgumuzla da örtüşen, yaş değişkeni ile güvenli bağlanma arasında negatif yönlü ilişki bulmuşlar; yaşı büyük olan ergenlerin yaşı 14-16 olan ergenlere göre güvenli bağlanma boyutu puanlarının daha düşük olduğu; büyük yaştaki ergenlerin kaçınma boyutu bağlanma puanlarının ise daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Şahin (2009) çocuk esirgeme ile ailesi yanında yaşayan ergenleri bağlanma örüntüleri açısından karşılaştırdığı çalışmasında; yaşı 16-18 olan ergenlerin; yaşı 15 olanlardan daha yüksek kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğunu bulmuştur. Bizim bulgumuz Bartholomew ve Horowitz (1991)’in ifade ettiği; kaygısız ve kaçınan bağlanma stili yakın ilişkilerden kaçınma ve bağımsız olma ile ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında; 8. sınıflarda (13-14 yaş) kaçınan bağlanmanın

6. sınıfa (11-12) göre daha yüksek olması, Bartholomew ve Horowitz'in görüşlerini doğrular niteliktedir. Alanyazında bu değişken ile ilgili farklı bulgulara rastlamak da mümkündür. Ceritli (2016) lise öğrencilerinin bağlanma örüntüleri üzerine yaptığı çalışmada, bağlanma stillerinin sınıf düzeyine göre değişmediğini bulmuştur.

Araştırmamızda bir diğer bulgu olarak; problem çözme becerileri ile cinsiyet değişkeni açısından; erkek öğrencilerin toplam problem çözme becerisi puanlarının kız öğrencilerden yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, alan yazındaki birçok araştırmayı desteklemektedir. Heppner ve Peterson (1982) ile Kuru ve Karabulut (2009) araştırmalarında; erkek öğrencilerin kız öğrencilerden yüksek problem çözme becerisine sahip olduklarını bulmuşlardır. Korkut (2002) lise öğrencileri ile ilgili çalışmasında; erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla problem çözme becerisine sahip olduklarını bulmuştur. Araştırmamızda, erkeklerin problem çözme becerileri algı puanının kızlardan yüksek çıkması; “erkeklerin problem çözme becerilerini daha olumlu algılamaları kültürel değerlere, erkeklerin daha fazla problem çözücü olmalarını bekleyen sosyalleşme sürecine bağlanabilir” (Korkut, 2002) şeklindeki görüşünü destekleyici niteliktedir.

Problem çözme toplam puan ortalamaları ile sınıf değişkeni arasındaki ilişkide 6. sınıfların 8. sınıflardan daha yüksek problem çözme yeteneğine sahip oldukları tespit edilmiştir. Araştırmamızda sınıf değişkenini birlikte değerlendirilmiş olup; bulgularımız alanyazın ile örtüşmektedir. Akkaya (2012) Ortaokul öğrencileri üzerine Sultanbeyli’de yaptığı araştırmasında bizim araştırmamızla aynı paralelde sonuçlar elde etmiş olup; problem çözme toplam puanının 6. sınıflarda 8. sınıflardan daha yüksek olduğunu bulmuştur. Korkut (2002) liseye devam eden ergenler ile ilgili araştırmasında; yaşı küçük olanların problem çözme becerisi puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. “Pakaslahti ve arkadaşlarınca (2002) yapılan bir çalışmada da 14 yaşındakilerin 17 yaşındakilere göre bazı problem çözme becerilerini daha etkili kullandıkları bulgusu elde edilmiştir.” (Akt. Korkut, 2002). Kalyoncuoğlu (2018) çalışmasında; çocuğun yaşı büyüdükçe problem çözme becerisinden aldığı puan ile problem çözme becerisine güven alt boyutundan aldığı puanın azaldığını

bulmuştur. Tüm bu bulgular; araştırmamızla örtüşmekte olup; “ortaokul öğrencileri için daha küçük yaşta olanların problem çözme becerilerini gerçekte olduğundan daha iyi olarak algıladıkları ve ölçeği bu yönde doldurdıkları şeklinde değerlendirebiliriz.” (Akt. Korkut, 2002) görüşünü destekler niteliktedir.

Araştırmadaki temel soru olan bağlanma stilleri ile algılanan problem çözme becerileri arasındaki ilişkiye baktığımızda; bağlanma stillerinin her iki boyutu ile problem çözme arasında orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Buna göre; kaygılı veya kaçınan bağlanma stiline sahip olunması; problem çözme becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir denilebilir. Alanyazına baktığımızda araştırmaların çoğunlukla; bulgularımızla uyduğu görülmektedir. Türköz (2007) bağlanma stilleri ve problem çözme becerisi ilişkisine dair yapmış olduğu araştırmada güvenli bağlanma stili olan bireylerin girişimci bir şekilde problemleri çözme yolunu tercih ettiklerini gösteren sonuçlar elde etmiştir. Karakuş (2012)’un, ergenlerle ilgili araştırma sonuçlarına bakıldığında; güvenli bağlanmanın olmadığı durumlarda ergenler problem çözümü için çevrelerini güvenli bulmayacak ve ilgili faktörleri yararlarına olacak şekilde kullanamayacaklardır. Doğrudan bağlanma stilleri ve problem çözme becerisi ilişkisinin araştırılmadığı çalışmada, bu çalışmayla benzer sonuçlar elde edilmiş görülmektedir. Güvenli olmayan bağlanma stillerinin problem çözme becerisi üzerinde olumsuz yöndeki etkileri bu çıkarımı mümkün kılmaktadır.

Egeci ve Gençöz (2011), bağlanma stilleri ile problem çözme becerisini araştırdıkları çalışmalarında; bağlanma stillerinin problem çözme becerisi üzerinde anlamlı etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmacıların ulaştığı sonuçlar güvenli bağlanmanın problem çözme becerisini pozitif yönde, kaygılı bağlanmanın ise negatif yönde etkilediğini göstermektedir. Bu da çalışmalar arasındaki sonuçları benzer konuma getirmektedir. Kaygılı bağlanma, insanların kendilerini rahat hissetmeleri ve kendilerini problem çözmeye odaklamaları açısından engel niteliği taşıması sebebiyle problem çözme becerisi üzerinde olumsuz yönde etkiler ortaya çıkarmaktadır. İnsanların kendilerini güvenli hissetmeleri durumunda daha iyi performans göstermelerinin bir sonucu olarak güvenli bağlanma stili, problem çözme becerisi üzerinde olumlu yönde etkilerini göstermektedir.

Güneri Yöyen vd. (2017), ergenlerde kişilik özellikleri ile problem çözme becerisi ilişkisini araştırmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar; mizaç ve karakterin bağlanma stilleri ve onun alt boyutları ile; problem çözme becerileri ve onun alt boyutları ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ulaşılan sonuçlara paralel olarak bağlanma düzeyi azaldıkça problem çözme becerisinin düşmesi beklenmektedir. Bu durum bireyin bağlanmaya olan ihtiyacının problem çözme ile ilgili süreçlere doğrudan yansıdığını göstermesi sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Görüldüğü üzere bağlanma biçiminin problem çözme becerisi üzerinde etkili olmasının yanında bireyin bağlanma düzeyi de problem çözme becerisini etkilemektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda; kızların erkeklere göre yüksek oranda kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu; erkeklerin kızlara göre yüksek oranda problem çözme becerisi puanına sahip olduğu ve bağlanma stillerinin problem çözme becerilerini etkilediği ve ikisi arasında ters yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulgulara göre kaygılı ve / veya kaçınan bağlanma stiline sahip olan ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerilerinin olumsuz yönde etkilendiğini söylemek mümkündür. Araştırmada elde edilen bu sonuçlara göre şu önerilerde bulunulmuştur: Çocuklar için güvenli bağlanma stiline gelişmesine katkıda bulunacak düzenlemeler yapılmalıdır. Aileler ve ebeveynler için düzenlenen gebe okulu eğitimlerine; teknik bilgilerin yanı sıra güvenli bağlanmanın önemi; anne - baba - çocuk bağlanmasındaki psikolojik faktörler ve yaklaşımlar konusu da eklenerek; bu konuda uzman psikologlar tarafından anlatılmalıdır. Okullarda rehberlik ve psikolojik danışma birimince; çocukların bulunduğu döneme göre gelişim özellikleri ve bağlanma kuramları dikkate alınarak; veli eğitimleri düzenlenmelidir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından; ebeveyn- bebek bağlanmasına ilişkin bilgilendirici ve eğitsel kamu spotları yapılarak; kamu bilgilendirilmesi yapılabilir.

Kaynakça

- Akkaya (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin özkavramları ile algılanan problem çözme düzeyleri arasındaki ilişki (İstanbul ili Sultanbeyli ilçesi örneği), Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bartholomew, K. and Horowitz, L. M. (1991). "Attachment styles among young adults: A test of a four-category model". *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, ss.226-244.
- Ceritli, U. (2016). *Lise öğrencilerinde bağlanma stillerinin problemleri internet kullanımına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Egeci, İ. E. ve Gençöz, T. (2011). "The effect of attachment styles problem solving skills and communication skills on relationship satisfaction", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Sayı: 30, ss.2324-2329.
- Güneri Yöyen, E., Azaklı, A., Üney, R., Demirci O.O. ve Merdan, E. (2017). "Ergenlerin kişilik özelliklerinin problem çözme becerisi üzerine etkisi", *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, ss.75-93.
- Hazan, C. ve Shaver, P.R. (1994). "Bağlanma", Çeviri: Ali Dönmez, *Psychological Inquiry*, Cilt: 5, Sayı: 1, ss.1-49.
- Heppner and Peterson (1982), Happer, P. P. and Petersen, C. H. (1982). "The development and implication of a personal problem solving inventory", *Journal of Counseling Psychology*, 29, ss.66-75.
- Kalyoncuoğlu, H.N (2018). *Ebeveynlerin duygusal zeka ve anne baba tutumlarının çocuğun problem çözme becerisine etkisi*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul..
- Karakuş, Ö. (2012). "Ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişki"
- Kesebir, S., Özdoğan Kavzoğlu, S. ve Üstündağ, M.F. (2011). "Bağlanma ve psikopatoloji", *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, ss.321-342.
- Kırırmer, F., Akça E. ve Sümer, N. (2014). "Orta çocuklukta anneye kaygılı ve kaçınan bağlanma", *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 3, ss.45-57.

Kızıldağ, S. ve Vatan, S. (2016). “Evli bireylerde eş tükenmişliği yordamada bağlanma ve duydu düzenleme özelliklerinin incelenmesi”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 24, ss.1069-1094.

Koç, Z., Koyuncu, S. ve Sağlam, Z. (2015). “Sağlık yüksekokulu hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin problem çözme becerisi düzeyleri ve etkileyen faktörler”, *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1, ss.41-50.

Korkut, F. (2002). “Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, ss.177-184.

Kuru, E. ve Karabulut, E. O. (2009). “Ritim eğitimi ve dans dersi alan ve almayan beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi”, *G.Ü., Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (2), ss.441-458.

Levendosky A.A., Huth-Bocks A., & Semel M.A. (2002). “Adolescent peer relationships and mental health functioning in families with domestic violence”, *J Clin Child Adolesc Psychol*, 31(-), pp.60-265.

Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Morsünbül, Ü. ve Çok, F. (2011). “Bağlanma ve ilgili değişkenler”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 3, ss.553-570.

Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Serin, O. Bulut Serin, N. Saygılı, G. (2010). ‘İlköğretim Düzeyindeki Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri’nin (ÇPÇE) Geliştirilmesi’ *İlköğretim Online*, 9(2), 446-458, 2010. <http://ilkogretim-online.org.tr> 12/10/2011

Soysal, A.Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. ve Şenol, S. (2005). “Bebeklik döneminde bağlanma sürecine genel bir bakış”, *Klinik Psikiyatri Dergisi*, Sayı: 8, ss.88-99.

Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). “Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma”, *Türk Psikoloji Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 43, ss.71-106.

Şahin, Ç. (2004). “Problem çözme becerisinin temel felsefesi”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1, ss.160-171.

Şahin, G. (2009). *Yetiştirme yurdunda ve ailesi yanında yaşayan ergenlerin bağlanma stilleri ile kimlik statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Türköz, Y. (2007). *Okul öncesi çocuklarda bağlanma örüntüsünün kişilerarası problem çözme ve açık bellek süreçlerine etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldızhan, E. (2017). “Bağlanma teorisi ve bağlanma bozukluklarına genel bir bakış”, *Anadolu Kliniği*, Cilt: 22, Sayı: 1, ss.66-72.